

คนโลกมืด: การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน

The Dark World (Blind): The support of the Government and Private Agencies.

จิรัชยา เจียวก๊ก^{1*}, ยูวัลดา ชูรักษ์², ฉัตรจงกล ตุลงนิษกะ³ และสันติชัย แยมไหม⁴
Jirachaya Jeawkok^{1*}, Yuwanda Churak², Chatjongkon Tunlayanisaka³ and
Santichai Yammai⁴

^{1, 2, 3, 4} อาจารย์ประจำ, สาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะศิลปศาสตร์และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

^{1, 2, 3, 4} Department of Society Development, Faculty of Arts and Education, Hatyai University.

*Corresponding e-mail: jirachaya@hu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ผู้ให้บริการทั้งภาครัฐและเอกชน จำนวน 8 ราย และผู้รับบริการซึ่งเป็นคนตาบอด จำนวน 15 ราย ผลการวิจัยพบว่า การจัดสวัสดิการสังคมให้กับคนตาบอดนั้น มี 3 ขั้นตอน คือ การขึ้นทะเบียนคนพิการ การขอรับสิทธิของคนพิการและการใช้สิทธิของคนพิการ สำหรับประเภทการจัดสวัสดิการสังคมให้กับคนตาบอดนั้น มีพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ปัญหาและความต้องการจะแตกต่างกันออกไปตามประเภทของการใช้สิทธิตามสวัสดิการสังคมนั้น ๆ แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมให้กับคนตาบอด ได้แก่ 1) มาตรการกฎหมาย 2) กลไกในการดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการสำหรับคนพิการ 3) การส่งเสริมและการสนับสนุนด้านงบประมาณและบุคลากร และ 4) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการจัดสวัสดิการสังคม

คำสำคัญ: คนโลกมืด การสนับสนุน ภาครัฐและเอกชน

ABSTRACT

This research is a qualitative research adopting an interview to collect data from eight government and private social welfare providers and fifteen social welfare recipients with visual impairments. The results found that there are three steps for providing social welfare to people with visual impairments, namely, the registration of disabled persons, claims process and receiving the right of person with disabilities. The types of social welfare provision to the disabled persons with visual impairments are

being enforced following the Empowerment and Improvement of the Quality of Life for People with Disabilities Act of 2550. It was found that the problems and demands are varied depending on the types of social welfare in which stated on the Act. For improving social welfare provision, it can be said there are five following issues; 1) laws and regulations, 2) mechanism of social welfare management, 3) encouragement and support by personnel and budget, and 4) accessibility to the information on social welfare provision.

Key Words: The Dark World (Blind), Support, Government and private agencies

บทนำ

สวัสดิการสังคมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกคนเนื่องจากเป็นบริการขั้นพื้นฐานที่จะช่วยให้มนุษย์สามารถตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้ ซึ่งประเทศไทยก็ให้ความสำคัญดังกล่าวเช่นกัน โดยได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 เป็นต้นโดยกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ในการจัดสวัสดิการสังคมประเภทต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ให้กับประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งผู้ด้อยโอกาสที่ได้รับความเดือดร้อนด้วย

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2557) ได้รวบรวมสถิติคนพิการในประเทศไทยโดยในปี พ.ศ. 2539 มีคนพิการทั้งสิ้น 1,024,100 คน หรือร้อยละ 1.7 ของประชากรทั่วประเทศ และล่าสุด ในปี พ.ศ. 2557 มีคนพิการ 1,857,961 คน เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 2.8 ของประชากรทั่วประเทศ เมื่อพิจารณาถึงกลุ่มคนตาบอด (ตาบอด) และในคนพิการจำนวนนี้ เป็นคนพิการทางด้านการมองเห็นจำนวนทั้งสิ้น 176,936 คน หรือ ร้อยละ 9.5 ของคนพิการทั่วประเทศ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีจำนวนมากและเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม ประชากรกลุ่มนี้ ก็เป็นกลุ่มเป้าหมายอีกกลุ่มหนึ่งที่ควรจะได้รับบริการสวัสดิการสังคมตามสิทธิต่าง ๆ ตามกฎหมาย เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สามารถดำรงชีวิตอย่างปกติสุขอย่างเช่นคนทั่วไป (วิภาวี กฤษณะภูติ, 2554)

การสูญเสียดวงตานั้นส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ ของบุคคล ทำให้สูญเสียความมั่นใจและความภาคภูมิใจที่มีต่อตนเอง บั่นทอนศักยภาพและความสามารถในด้านต่าง ๆ ลง อีกทั้งการสูญเสียความสามารถในการรับรู้สถานะแวดล้อมผ่านการมองเห็นยังส่งผลให้เกิดความยากลำบากในการดำเนินชีวิตและการติดต่อสื่อสารกับบุคคลรอบข้างส่งผลให้บทบาทหน้าที่สถานะทางสังคม และความสัมพันธ์ต่อบุคคลรอบข้างต้องเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับคนตาบอดนั้น ยังต้องประสบกับความท้าทายอยู่ไม่น้อยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมไม่มากนักในการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่กฎข้อบังคับได้ระบุถึงจำนวนคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในส่วนกลางและคณะกรรมการฯ ระดับจังหวัด ที่ได้ระบุถึงสัดส่วนของคณะกรรมการทั้งหมดให้มี

จำนวน 16-19 คน แต่มีคนพิการเพียง 2-3 คน ของคณะกรรมการทั้งหมดเท่านั้น (ทวี เชื้อสุวรรณทวี, 2551) หรือการที่คนพิการไม่สามารถเข้าถึงระบบบริการของรัฐเพราะการศึกษาที่น้อยและยากจน (จิรพร แฝ่วกิ่งและโสภา อ่อนโอภาส, 2546) รวมทั้งการขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารหรือการเข้าถึงบริการของรัฐ (ระภีภัทร์ วงษ์ภักดี, 2542 และ วิภาวี กฤษณะภูติ, 2554) อีกทั้งการจัดบริการสวัสดิการสังคมโดยมีมาตรการทางกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องก็ไม่ได้ผลเท่าที่ควร เนื่องจากมาตรการเหล่านี้ไม่มีบทลงโทษสำหรับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตาม รวมทั้งมิได้ใช้กับหน่วยงานภาครัฐ การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพแก่คนพิการของภาครัฐยังให้ความสำคัญกับการฝึกอาชีพในสถานฝึกอาชีพมากกว่าบริการด้านอาชีพอื่นๆ (กานดา ศีลาเจริญ, 2545) การขาดงบประมาณทางการแพทย์ซึ่งมีผลทำให้คนพิการไม่ได้รับการตอบสนองต่อความต้องการเรื่องยาและเวชภัณฑ์ที่เหมาะสมกับคนพิการ ยิ่งไปกว่านั้น คนพิการยังได้รับการปฏิบัติโดยไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ถูกแบ่งแยกและไม่ได้รับความสะดวกในการเข้ารับบริการทางการแพทย์ (วิภาวี กฤษณะภูติ, 2554)

นอกจากนี้ ยังต้องประสบกับการที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับคนพิการ เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบลที่เน้นการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพคนพิการ แต่องค์กรบริหารส่วนตำบลยังขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง ซึ่งเป็นการปิดโอกาสสำหรับคนพิการไม่ให้เข้าถึงบริการด้านสวัสดิการสังคมจากภาครัฐอย่างเหมาะสม (ธีระศักดิ์ พงษ์ไกรรุ่งเรือง, 2552) ยังไม่มีกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการประกอบอาชีพ ที่เป็นรูปธรรมแบบครบวงจรและขาดการบูรณาการ ดังจะเห็นได้จากการเสนอโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพต่าง ๆ ของคนพิการไม่มีกระบวนการพัฒนาที่ต่อเนื่องและไม่มีการลงพื้นที่ในการให้คำปรึกษาหรือให้ความรู้กับคนพิการและญาติในการประกอบอาชีพต่างๆ เท่าที่ควร ดังนั้นจึงส่งผลให้คนพิการส่วนใหญ่ต้องประกอบอาชีพที่ขาดความมั่นคง มีรายได้ไม่แน่นอนและต้องแบกรายได้ในแต่ละวันออกเป็นหลายส่วนและเป็นค่าจ้างสำหรับผู้นำไปประกอบอาชีพ (จิรพร แฝ่วกิ่งและโสภา อ่อนโอภาส, 2546)

สำหรับจำนวนคนพิการในพื้นที่จังหวัดสงขลานั้นมีจำนวนทั้งสิ้น 19,901 คน (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2556) มีคนพิการทางการเห็น 1,386 คน หรือร้อยละ 6.96 ของคนพิการในจังหวัดสงขลา โดยเป็นชาย 730 คน เป็นหญิง 656 คน (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2556) ซึ่งในการจัดสวัสดิการให้แก่กลุ่มเป้าหมายกลุ่มนี้ก็ต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาในข้างต้นเช่นกัน และจากการสัมภาษณ์ นายบัว(นามสมมุติ)(2557) คนตาบอด เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2557 ก็ได้ทำให้ทราบถึงปัญหาต่างๆ ที่คนตาบอดต้องประสบเพิ่มเติม เช่น จำนวนเบี้ยความพิการที่ได้รับเพียงเดือนละ 500 บาทไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตของคนพิการ แม้ว่ารัฐบาลปัจจุบันได้เพิ่มจำนวนเงินจาก 500 บาท เป็น 800 บาทต่อเดือน (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2556) ต้องรอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาให้การช่วยเหลือด้านการประกอบอาชีพและด้านอื่นๆ รวมทั้งในด้านการรักษาพยาบาลค่อนข้างที่มีขั้นตอนที่ยาก ซับซ้อนและไม่เป็นเอกภาพส่งผลให้คนตา

บอดต้องประสบกับความลำบากในการเข้าขอรับสิทธิในการรักษาพยาบาล และประการสำคัญที่พบก็คือ ยังไม่มีกระบวนการที่เป็นรูปแบบครบวงจรและขาดการบูรณาการในการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการประกอบอาชีพแก่คนตาบอด

เมื่อพิจารณาถึงงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคนตาบอดนั้นพบว่า ยังมีอยู่จำนวนไม่มากนักเพราะงานวิจัยส่วนใหญ่จะเน้นถึงการใช้ชีวิตประจำวัน และความเป็นอยู่ โดยมองคนตาบอดเป็นอื่น แต่ในความเป็นจริงนั้น คนตาบอดก็เป็นมนุษย์ย่อมมีสิทธิเสรีภาพ ตามที่ภาครัฐและเอกชนได้จัดให้ เนื่องด้วยดวงตาเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ซึ่งเป็นประสาทสัมผัสทางตาถูกใช้เป็นอันดับ 1 ในกลุ่มประสาทสัมผัส ตา หู จมูก ลิ้น ผิวกาย โดยใช้ประมาณร้อยละ 75 ต่อวัน (สมศักดิ์ รัศมิทัต, 2536) ซึ่งคนตาบอดก็ย่อมที่จะประสบปัญหาและความต้องการแตกต่างกันไปด้วยกัน เนื่องจากความพิการทางการมองเห็นย่อมส่งผลต่อการดำเนินกิจวัตรประจำวันและการเข้าถึงกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับคนพิการทางการเห็นจะเป็นการสร้างองค์ความรู้ที่จะเติมเต็มช่องว่างที่ขาดหายไปขององค์ความรู้ดังกล่าว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงสภาพและประเภทการจัดสวัสดิการสังคมให้กับคนตาบอดในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและความต้องการในการจัดสวัสดิการสังคมให้กับคนตาบอดในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมให้กับคนตาบอดในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

นิยามศัพท์เฉพาะ

คนโลกมืด หมายถึง คนตาบอด คนพิการทางสายตา หรือ บุคคลที่สูญเสียการมองเห็นมาก จนต้องใช้สื่อสัมผัสและสื่อเสียง หากตรวจวัดความชัดของสายตาข้างดีเมื่อแก้ไขแล้ว อยู่ในระดับ 6 ส่วน 60 (6/60) หรือ 20 ส่วน 200 (20/200) จนถึงไม่สามารถรับรู้เรื่องแสง (คนตาบอดสามารถมองเห็นวัตถุได้ในระยะห่างน้อยกว่า 6 เมตรหรือ 20 ฟุต ในขณะที่คนปกติสามารถมองเห็นวัตถุเดียวกันได้ในระยะ 60 เมตรหรือ 200 ฟุต) (หอผู้ป่วยตา, 2556)

การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน หมายถึง สวัสดิการทางสังคม สิทธิทางสังคมที่คนพิการพึงได้ตาม พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยมีผู้ให้ข้อมูล ทั้งสิ้นจำนวน 23 ราย ได้แก่

1. เจ้าหน้าที่ ผู้ซึ่งให้บริการสวัสดิการสังคมจำนวน 8 รายกระจายตามหน่วยงานทั้งภาครัฐ จำนวน 6 ราย และเอกชนจำนวน 2 ราย ได้แก่ 1) ด้านการจัดศึกษา (ครู 2 ราย ของโรงเรียนตาบอดธรรมสากล) จำนวน 2 ราย 2) การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ (เจ้าหน้าที่ 1 ราย ของโรงเรียนตาบอดธรรมสากล) จำนวน 2 ราย 3) การรักษาพยาบาล (พยาบาลหออผู้ป่วยตา) จำนวน 2 ราย 4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เจ้าหน้าที่สวัสดิการสังคม เทศบาลเมืองคลองเตย) จำนวน 1 ราย 5) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา(เจ้าหน้าที่สวัสดิการสังคม) จำนวน 1 ราย

2. คนพิการ(คนตาบอด) จำนวน 15 ราย

ในการเลือกพื้นที่นั้นได้เลือกพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นพื้นที่ทำการศึกษา เนื่องจากเป็นศูนย์กลางของ ภาคใต้ ทั้งทางการศึกษาและการคมนาคม (องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา, 2557) และในการเลือกผู้ให้ข้อมูลได้เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling Selection) กระจายตามสถานภาพ เพศและอายุ และสำหรับผู้ตาบอด (คนตาบอดและคนสายตาสั้น) นั้นจะเลือกเฉพาะผู้ที่ขึ้นทะเบียนคนพิการกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เรียบร้อยแล้วเท่านั้น โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แนวทางการสัมภาษณ์

เนื่องจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นคนตาบอด จัดได้ว่าเป็นกลุ่มที่เปราะบางในสังคม ดังนั้นในการดำเนินการวิจัยนั้นได้ปฏิบัติตามระเบียบของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และยึดหลักความเคารพในบุคคล หลักผลประโยชน์และหลักความยุติธรรม ตลอดจนปฏิบัติตามแนวทางจริยธรรมการทำวิจัยในมนุษย์แห่งชาติไทยอย่างเคร่งครัด โดยได้ขออนุญาต ผู้ให้ข้อมูลในการให้สัมภาษณ์ (Informed Consent) ไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล หรือรักษาความลับ (Confidentiality) ของผู้ให้ข้อมูล และมีการใช้นามสมมติของผู้ให้ข้อมูล (Anonymity) (ศิริพร จิรวัดน์กุล, 2553)

ในการวิเคราะห์นั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาตรวจสอบ ความสมบูรณ์ถูกต้องของข้อมูลโดยวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการศึกษา ด้วยวิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis Method) ซึ่งเป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสังเคราะห์และแยกเป็นประเด็นตามเนื้อหา (ชาย โพธิ์สิตา, 2549)

แนวคิดสวัสดิการสังคม (Social Welfare)

งานสวัสดิการสังคมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทุกคนในสังคมตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งตายอาจกล่าวได้ว่าวัฏจักรชีวิต (Life Cycle) ของคนในสังคม แต่ละคนต้องได้รับบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น บริการด้านสุขภาพอนามัย บริการด้านการศึกษา บริการด้านที่อยู่อาศัย เป็นต้น ซึ่งมักจะมีข้อคำถามว่าใครควรทำหน้าที่จัดระบบบริการสวัสดิการสังคมให้กับประชาชนและใครควรจะได้รับบริการบ้าง ทำอย่างไรที่จะทำให้คนในสังคมได้รับการบริการสวัสดิการสังคมอย่างทั่วถึง การกระจาย

บริการหรือทรัพยากรให้กับประชาชนที่มีลักษณะปัญหาหลากหลาย แตกต่างกันได้รับการบริการอย่างเป็นธรรม ประเด็นเหล่านี้ยังมีข้อโต้แย้งเป็นอย่างมากทั้งในด้านปรัชญา แนวคิดพัฒนาการของสังคมแต่ละสังคมและการประยุกต์ใช้ในลักษณะของนโยบาย แผนงานและกิจกรรมในอดีต การดูแลคุ้มครองสมาชิกของสังคมเป็นหน้าที่ของครอบครัว ครอบครัวจึงเป็นสถาบันแรกที่สำคัญต่อการสร้างระบบความมั่นคงทางสังคมให้ครอบครัว(จิรัชยา เจียวกัก, 2557)

สวัสดิการสังคม หมายถึง การจัดบริการสังคมที่มุ่งช่วยเหลือประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ในระดับมาตรฐาน รูปแบบการให้ความช่วยเหลือมีทั้งที่เป็นเงิน สิ่งของการดูแลหรือการให้บริการ โดยความช่วยเหลือหรือบริการอาจเกี่ยวข้องกับด้านการศึกษา สาธารณสุขที่อยู่อาศัยการประกันรายได้ การจ้างงาน นันทนาการ และบริการสังคมอื่น ๆ (จิรัชยา เจียวกัก, 2557)

องค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคม

องค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคมโดยทั่วไปมีการใช้ใน 2 ลักษณะคือ ลักษณะกว้างและแคบ ดังนี้ องค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคมในลักษณะกว้าง ๆ แบ่งเป็น 8 ด้าน (สมเกียรติ วันทะนะ, 2536 อ้างถึงใน จิรัชยา เจียวกัก, 2557) ได้แก่

1. การศึกษา (Education)
2. สุขภาพอนามัย (Health)
3. ที่อยู่อาศัย (Housing)
4. การทำงานและการมีรายได้ (Employment and income maintenance)
5. ความมั่นคงทางสังคม (Social Security)
6. บริการทางสังคม (Social Services)
7. นันทนาการ (Recreation)
8. กระบวนการยุติธรรม (Justice)

องค์ประกอบของงานของสวัสดิการสังคมในลักษณะแคบๆ แบ่งตามพระราชบัญญัติความมั่นคงทางสังคมของสหรัฐอเมริกาแบ่งเป็น 3 บริการ ได้แก่

1. บริการประกันสังคม (Social insurance)
2. บริการสงเคราะห์ประชาชน บริการสงเคราะห์ (Public Assistance)
3. บริการสังคม (Social Services)

ดังนั้นองค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคมในลักษณะกว้าง 8 ด้านและองค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคมในลักษณะแคบ 3 ด้านจึงขึ้นอยู่กับการนำไปใช้ของนักสังคมสงเคราะห์หรือนักสวัสดิการสังคม สำหรับสังคมไทยนำมาใช้ใน 2 ลักษณะทั้งด้านกว้างและด้านแคบแต่โดยทั่วไปแล้ว สังคมไทยมักจะรู้จักบริการลักษณะแคบมากกว่า โดยบริการประกันสังคมถือเป็นบริการที่นำไปสู่การสร้าง ความมั่นคงทาง

สังคมให้กับลูกจ้าง ผู้ใช้แรงงานที่พัฒนาขยายความครอบคลุมและสิทธิประโยชน์ทดแทนมากขึ้น ขณะที่บริการสงเคราะห์ประชาชนยังคงเป็นบริการที่รัฐต้องจัดสรรงบประมาณการช่วยเหลือกับเด็กผู้เดือดร้อน ปัจจุบันรัฐพยายามใช้แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน องค์กรภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน เข้ามาร่วมรับผิดชอบในระบบสวัสดิการสังคมมากขึ้น

แนวทางการจัดสวัสดิการทางสังคม

มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการทางสังคม พ.ศ. 2546 กำหนดขอบเขตรูปแบบวิธีการ ในการจัดสวัสดิการทางสังคมขององค์การสวัสดิการทางสังคม ให้แก่ผู้รับบริการสวัสดิการสังคม ว่าให้คำนึงถึงเรื่องดังต่อไปนี้

1. สาขาต่าง ๆ ที่จะดำเนินการตามความจำเป็นและเหมาะสม เช่น การบริการทางสังคม การศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การฝึกอาชีพ การประกอบอาชีพ นันทนาการและกระบวนการ ยุติธรรม เป็นต้น
2. ลักษณะหรือรูปแบบและวิธีการในการดำเนินการ เช่นการส่งเสริม การพัฒนาการสงเคราะห์ การคุ้มครอง การป้องกัน การแก้ไขและการบำบัดฟื้นฟู เป็นต้น

ในการจัดสวัสดิการทางสังคมควรคหนึ่งให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนาและองค์กรอื่นที่มีส่วนร่วมด้วย

ผลการวิจัย

1. การจัดสวัสดิการสังคมให้กับคนตาบอด

การจัดสวัสดิการสังคมให้กับคนตาบอดนั้น มี 3 ขั้นตอนด้วยกัน คือ การขึ้นทะเบียนคนพิการ การขอรับสิทธิของคนพิการและการใช้สิทธิของคนพิการ โดยการขึ้นทะเบียนคนพิการที่ถูกต้องตามกฎหมายอันจะนำไปสู่การขอรับสิทธิและการใช้สิทธิคนพิการตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 8 ประเภทได้แก่ ด้านการบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์ ด้านการจัดการศึกษา ด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ ด้านการช่วยให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการสื่อสารสำหรับคนพิการ ด้านเครื่องมือหรืออุปกรณ์นำทาง ด้านการรับเบี่ยความพิการ ด้านการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย และการจัดสวัสดิการสังคมอื่น ๆ ได้ตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

2. ปัญหาในการจัดสวัสดิการสำหรับสำหรับคนพิการ

สำหรับปัญหาในการจัดสวัสดิการสำหรับสำหรับคนตาบอดนั้นสามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 ปัญหาการขึ้นทะเบียนคนพิการ

ปัญหาของการขึ้นทะเบียนคนพิการนั้น ได้แก่ การที่คนพิการไม่ทราบเกี่ยวกับขั้นตอนและเอกสารหลักฐานในการขึ้นทะเบียน ทำให้ต้องมีการเดินทางไปขึ้นทะเบียนไม่น้อยกว่า 1 ครั้ง และปัญหาเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการให้บริการของเครื่องมือออกบัตรคนพิการ เนื่องจากมีคนพิการเข้ามารับบริการเป็นจำนวนมากทำให้เครื่องพิมพ์บัตรไม่ตอบสนองได้ทันตามจำนวนคนพิการที่เข้ารับบริการ

2.2 ปัญหาของการขอรับสิทธิของคนพิการ

ปัญหาของการขอรับสิทธิของคนพิการนั้น พบว่า คนพิการส่วนใหญ่เข้าใจเพียงว่าตนเองมีสิทธิได้รับสวัสดิการสังคมบางประการเท่านั้น อีกทั้งยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่คนพิการพึงจะได้รับตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

2.3 ปัญหาการใช้สิทธิของคนพิการ

ปัญหาการใช้สิทธิของคนพิการจะแตกต่างกันออกไปตามประเภทของสิทธิที่คนพิการใช้ดังกล่าวสามารถสรุปได้ต่อไปนี้

ด้านการบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์ ปัญหาที่พบคือ 1) คนพิการประสบปัญหาในการเดินทางเพื่อใช้สิทธิในการขอรับสิทธิ และ 2) ปัญหาคนพิการ ญาติและผู้ที่เกี่ยวข้องไม่มีความรู้ความเข้าใจในสิทธิการบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์ที่ชัดเจนและไม่มีความรู้เรื่องการรักษาโรคบางโรค ทำให้เข้าไม่ถึงสิทธิที่ตนเองควรจะได้รับ

ด้านการจัดการศึกษา ได้แก่ 1) ปัญหาด้านนโยบายการจัดการศึกษา นโยบายของกระทรวงศึกษามีการเปลี่ยนแปลงอยู่บ่อยครั้งและมีการจัดพิมพ์สื่อหลายสำนักพิมพ์ ส่งผลกระทบไปยังกระบวนการพิมพ์สื่อและเอกสารการสอนอักษรเบรลล์¹ ซึ่งมีอยู่หลายขั้นตอน ไม่สามารถจัดบริการได้ทันตามความต้องการของนักเรียน 2) ปัญหาด้านงบประมาณ สถานศึกษาได้รับงบประมาณอุดหนุนรายหัวจากรัฐบาล ในอัตราเท่ากับนักเรียนปกติแต่การจัดการศึกษาสำหรับคนตาบอดต้องใช้งบประมาณสูงกว่านักเรียนปกติถึงประมาณ 8 เท่า ทำให้มีงบประมาณไม่เพียงพอในการดำเนินงาน 3) ปัญหาด้านบุคลากร ครูผู้สอนไม่อธิบายโดยใช้สรรพนามแทนสิ่งต่างๆที่ทำการสอน และไม่ตระหนักถึงการสอนนักเรียนที่ตาบอดที่จะเอื้อให้เด็กนักเรียน มีพัฒนาการหรือมีการเรียนรู้เท่าที่ควร และ 4) คนตาบอด ญาติหรือ

¹ อักษรเบรลล์ (อังกฤษ: Braille) เป็นอักษรสำหรับคนตาบอด มีลักษณะเป็นจุดขนาดเล็กๆ ใน 1 ช่องประกอบด้วยจุด 6 ตำแหน่ง ซึ่งนำมาจัดสลับกันไปมาเป็นรหัสแทนอักษรตาดี (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2557)

ผู้ปกครอง ให้ความสำคัญกับการศึกษาสายวิชาชีพน้อย ผู้ปกครองจึงไม่ให้บุตรของตนเองมาเข้าศึกษา โดยให้เหตุผลว่าไม่มีใครดูแลและเกรงว่าไม่ได้รับความปลอดภัยเพราะสถานศึกษาอยู่ห่างไกลชุมชน

ด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ ได้แก่ 1) การขาดกระบวนการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพที่ครบวงจร คนตาบอด ได้รับการอบรมทักษะในการประกอบอาชีพแล้ว หรือการใช้สิทธิในการกู้ยืมเงินเพื่อประกอบอาชีพแล้ว แต่ไม่มีการให้ความรู้หรือไม่ได้รับการส่งเสริมด้านอื่น ๆ เช่น ส่งเสริมการตลาด การแปรรูปผลิตภัณฑ์ หรือสถานที่ในการทำงาน เป็นต้น และ 2) ปัญหาด้านงบประมาณในการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพคนพิการมีจำกัดเมื่อเทียบกับสัดส่วนของคนพิการที่มีเพิ่มมากขึ้น

ด้านการช่วยให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการสื่อสาร สำหรับคนพิการ ปัญหาที่พบคือ การที่คนตาบอดประสบกับปัญหาในเรื่องการไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้ทั้งที่เป็นเอกสารปกติและการใช้สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น คอมพิวเตอร์ไม่สามารถอ่านข้อมูลที่เป็นรูปภาพและไฟล์ที่เป็นไฟล์รูปภาพได้

ด้านการรับเบี่ยงความพิการ ปัญหาที่พบคือ เกิดความล่าช้าในการจ่ายเบี่ยงความพิการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต.และเทศบาล) ยังไม่มีระบบการตรวจสอบบัญชีรายชื่อคนพิการที่รับเบี่ยงความพิการอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ความต้องการในการจัดสวัสดิการสำหรับสำหรับคนพิการ

3.1 ความต้องการขึ้นทะเบียนคนพิการ

คนพิการประสงค์จะขึ้นทะเบียนก็เพียงเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิบางประการ ส่วนใหญ่เพราะอยากจะเป็นคนพิการที่ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อที่จะได้สิทธิการรับเบี่ยงความพิการ รักษาพยาบาลฟรี และกู้เงินจากสำนักพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้

3.2 ความต้องการขอรับสิทธิของคนพิการ

ความต้องการขอรับสิทธิของคนพิการนั้น พบว่า ขณะที่คนพิการกำลังรอรับการขึ้นทะเบียนอยู่นั้น เจ้าหน้าที่จะให้กรอกเอกสารซึ่งเป็นข้อมูลทั่วไปของคนพิการและข้อมูลความจำนงที่จะขอรับสิทธิของคนพิการตามสิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่คนพิการพึงจะได้รับตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 เช่น สิทธิในการรักษาพยาบาลฟรี สิทธิในการศึกษา สิทธิในการรับเบี่ยงความพิการ (รัฐบาลปัจจุบันได้เพิ่มจำนวนเงินจาก 500 บาท เป็น 800 บาทต่อเดือน) เงินสงเคราะห์ และสิทธิในการขอกู้ยืมเงินไปประกอบอาชีพ เป็นต้น

3.3 ความต้องการใช้สิทธิของคนพิการและการขอรับสิทธิของคนพิการ

ความต้องการใช้สิทธิของคนพิการและการขอรับสิทธิของคนพิการในการบริการสวัสดิการสังคมนั้น สามารถจำแนกตามมาตรา 20 ที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ด้านการบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์ คือ คนพิการส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะได้รับสวัสดิการสังคมด้านการรักษาพยาบาลฟรีและต้องการความสะดวกในการเข้ารับบริการ เช่น ช่องทางของคนพิการ ผู้ช่วยนำพาไปยังขั้นตอนต่าง ๆ เป็นต้น

2) ด้านการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ คือ 1) ด้านงบประมาณ ควรจัดสรรงบประมาณด้านการจัดการศึกษาให้เพียงพอและควรให้มากกว่าการจัดการศึกษาของบุคคลทั่วไป และ 2) ด้านบุคลากร ควรสนับสนุนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและที่สำคัญต้องเป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อคนพิการ

3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพสำหรับคนพิการ คือ 1) คนพิการต้องการความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพต่าง ๆ ที่ครบวงจร ที่คนพิการสนใจและมีความถนัด เช่น นวดแผนไทย เกษตรกรรม หัตถกรรม เป็นต้น นอกจากนี้ คนพิการต้องมีอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้เพิ่มให้กับครอบครัว 2) คนพิการบางรายต้องการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพเพื่อสร้างโอกาสและความเข้มแข็งในกลุ่มของคนพิการเอง

4) ด้านการช่วยให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการสื่อสารสำหรับคนพิการ คือ 1) ต้องการความต่อเนื่องของการให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เพื่อให้คนพิการได้ติดตามอย่างสม่ำเสมอและทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน ทั้งในรูปแบบของทางการและไม่เป็นทางการ และ 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการสวัสดิการสังคมให้กับคนพิการควรคำนึงถึงการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จริง โดยให้คนพิการทุกประเภทสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้ ส่วนการใช้สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น คอมพิวเตอร์ผ่านทางเว็บไซต์นั้นให้สามารถอ่านข้อมูลไฟล์ที่เป็นรูปภาพได้

5) ด้านเครื่องช่วยความพิการหรืออุปกรณ์นำทาง คือ ความต้องการให้ภาครัฐแก้ไขระเบียบกฎหมายให้ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของคนพิการ และเปิดช่องทางให้เจ้าหน้าที่ทำงานได้ง่ายขึ้นเพื่อป้องกันไม่ให้เจ้าหน้าที่เลือกปฏิบัติในการดำเนินงานจัดสวัสดิการสังคม

6) ด้านการรับเบี้ยความพิการ คือ คนพิการต้องการความรวดเร็วในการเบิกจ่ายเงินให้กับคนพิการและต้องการให้ได้รับเบี้ยดังกล่าวทันทีเมื่อคนพิการไปขึ้นทะเบียนขอรับจะได้นำไปใช้จ่ายในชีวิตประจำวันต่อไป

7) ด้านการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย คือ 1) คนพิการต้องการได้รับการบริการโดยไม่มี การเลือกปฏิบัติ และต้องการให้ทุกภาคส่วนในสังคมร่วมดำเนินงานโดยการจัดตั้งคณะทำงานเฉพาะขึ้น เพื่อความโปร่งใสในการทำงานและเพื่อป้องกันปัญหาการเลือกปฏิบัติ 2) ต้องการให้มีการจัดสรรงบประมาณด้านการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้กับ คนพิการทุกคนที่ไปขอรับสิทธิ

4. แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับคนพิการ

การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับคนพิการควรมีแนวทางดังนี้ 1) การนำมาตราทางกฎหมายมาบังคับใช้ รัฐควรมอบหมายให้มีการจัดบริการตามที่ระบุไว้ในกฎหมายให้ครบทุกประเภทของการจัดสวัสดิการสังคม 2) กลไกในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมสำหรับคนพิการ มีความสำคัญอย่างยิ่งในการ

ขับเคลื่อนงานด้านคนพิการ คนพิการควรเป็นตัวหลักโดยดำเนินงานภายใต้คณะทำงานในระดับต่าง ๆ

3) การส่งเสริมและการสนับสนุน ควรมึงบประมาณที่ต่อเนื่องในแต่ละประเภทของการบริการและทุกพื้นที่ และบุคคลากรควรมีความรู้ความเข้าใจในความต้องการตามความจำเป็นของแต่ละบุคคล และ 4) การรับรู้ ข้อมูลข่าวสารควรมีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมในแต่ละประเภทที่จัดบริการให้คนพิการโดยการลงพื้นที่ในระดับอำเภอ และรูปแบบควรเป็นการให้ความรู้แก่คนตาบอด ญาติและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้การทำงานซึ่งกันและกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1) จากผลการวิจัยเกี่ยวกับ การจัดสวัสดิการให้คนตาบอด พบว่ามีขั้นตอนการจัดสวัสดิการ 3 ขั้นตอนด้วยกัน ได้แก่ 1) การขึ้นทะเบียนคนพิการ 2) การขอรับสิทธิของคนพิการ และ 3) การใช้สิทธิของคนพิการ ทั้งนี้ในกรณีที่คนพิการไม่สามารถไปยื่นคำขอขึ้นทะเบียนด้วยตัวเอง ก็สามารถมอบหมายให้ ผู้ปกครอง ผู้พิทักษ์ ผู้อนุบาล หรือผู้ดูแลคนพิการ ไปยื่นคำขอขึ้นทะเบียนแทนได้ แต่ต้องนำหลักฐานซึ่งเป็นเอกสารรับรองความพิการมาประกอบการดำเนินการขึ้นทะเบียนดังกล่าว อนึ่ง จากสภาพการจัดสวัสดิการสังคมหรือขั้นตอนดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเป็นขั้นตอนที่เป็นไปอย่างเหมาะสมโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกำหนดเงื่อนไขเบื้องต้นให้คนพิการต้องยอมรับในการเป็น “คนพิการ” ของตนเองเสียก่อนที่จะไปขอรับสิทธิและขอใช้สิทธิที่เป็นขั้นตอนต่อไป เพราะหากคนพิการมิได้ยอมรับถึงการเป็นคนพิการของตนเองก็จะทำให้ยากต่อการดำเนินการให้การช่วยเหลือต่อไปได้

2) การฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์ คนตาบอดสามารถใช้สิทธิในการรักษาเหมือนคนปกติทั่วไป โดยใช้สิทธิหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ตามนโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรคเดิม และสามารถใช้อัตราหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ท.74 ซึ่งใช้ได้เฉพาะคนพิการโดยสิทธิประโยชน์จากสิทธิหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ท.74 ได้แก่ 1) สิทธิในการเข้ารับการรักษาพยาบาลทั่วไป เหมือนกับคนทั่วไป 2) สิทธิเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพความพิการ 26 รายการ และ 3) สิทธิอื่น ๆ ได้แก่ สิทธิค่าห้องและค่าอาหาร อย่างไรก็ตาม ในการเบิกจ่ายของสถานพยาบาลต่าง ๆ ให้สถานพยาบาลแห่งนั้นเบิกจ่ายจากกองทุนที่คนพิการรายนั้นมีสิทธิ เช่น กองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ กองทุนประกันสังคม เว้นแต่เป็นกรณีการจัดหาอุปกรณ์เครื่องช่วยความพิการที่มีมูลค่าสูงเฉพาะที่กฎหมายและระเบียบของหน่วยงานของรัฐมิได้กำหนดไว้ จะให้ศูนย์สิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติเป็นหน่วยงานในการดำเนินการได้ ซึ่งสอดคล้องกับธรรมนูญ (ธรรมนูญ จตุพนม, 2548) ที่พบว่า รัฐบาลไทยและองค์กรเอกชนที่ทำงานเกี่ยวข้องกับคนพิการทางกรมมองเห็นมี กฎหมาย นโยบาย แผนงาน และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและโอกาสด้านสุขภาพสำหรับคนพิการทางกรมมองเห็น

3) เมื่อพิจารณาถึงผลการวิจัยเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการประเภทการจัดการศึกษา ก็ได้ทำให้ทราบว่าในปัจจุบันนี้คนพิการได้รับโอกาสทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีตเพราะนอกจากจะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษตั้งแต่แรกเกิดหรือเมื่อพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย โดยจะได้รับสิ่ง

อำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ในปัจจุบันรัฐได้ออกระเบียบกฎหมาย เพื่อสอดรับกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งถือได้ว่าเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนคนพิการให้ได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกับบุคคลปกติทั่วไปแล้ว ยังมีการจัดการบริการต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของคนพิการโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับคนตาบอดนอกเหนือไปจากการเรียนรู้ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดใน 8 กลุ่มสาระตามกระทรวงศึกษาธิการกำหนด โดยนักเรียนที่ตาบอดต้องมีการเรียนการสอนมากกว่าคนปกติทั่วไปในประเด็นต่าง ๆ คือ ทักษะความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว (Orientation & Mobility (O&M)) ทักษะการดำรงชีวิตประจำวัน (Activity Daily Living (ADL)) และการเรียนรู้อักษรเบรลล์ ทั้งนี้มีการบูรณาการ การเรียนการสอนในรายวิชาอื่น อย่างไรก็ตาม แตกต่างกับงานวิจัยของสุขุม ใหม่จันทร์ดีและคณะ (สุขุม ใหม่จันทร์ดี และคณะ, 2548) ได้ค้นพบว่าคนพิการไม่ค่อยได้รับโอกาสทางการเรียนเท่าที่ควรอีกทั้งคนพิการไม่มีความมั่นใจในการศึกษา กล่าวคือโรงเรียนไม่สามารถตอบสนองต่อการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของคนพิการได้โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานในการประกอบอาชีพทำให้การศึกษาโดยส่วนใหญ่ของคนพิการเป็นลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งมาจากสาเหตุที่โรงเรียนยังไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการศึกษาพิเศษอย่างถูกต้องเหมาะสมโดยเฉพาะการเรียนร่วมกันระหว่างคนพิการกับคนปกติ ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่แตกต่าง

4) ในการจัดสวัสดิการประเภทการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ หน่วยงานที่บริการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพและการส่งเสริมการประกอบอาชีพ มีการให้บริการทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ส่วนใหญ่คนตาบอดสามารถทำได้และมีความสนใจ การให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพของภาครัฐจะดำเนินการในลักษณะรายบุคคลโดยสนับสนุนงบประมาณฝึกอาชีพให้กับคนพิการอื่นทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพิมพา ขจรธรรม (พิมพา ขจรธรรม, 2547) พบว่า กลไกของภาครัฐเป็นองค์กรหลักในการส่งเสริมการประกอบอาชีพของคนพิการ เนื่องจากมีการกำหนดมาตรการต่าง ๆ ทั้งในด้านกฎหมาย เช่น กฎกระทรวง ว่าด้วยการกำหนดจำนวนคนพิการที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการและหน่วยงานของรัฐจะต้องรับเข้าทำงานและจำนวนเงินที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการจะต้องนำส่งเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เพื่อให้ นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการและหน่วยงานของรัฐจะต้องรับเข้าทำงานและให้การช่วยเหลืออื่นใดแก่คนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการ ตลอดจนการฝึกอาชีพในสถานฝึกอาชีพมากกว่าบริการด้านอาชีพอื่น ๆ

กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ มีรูปแบบการให้บริการคือ 1) การให้บริการกู้ยืมเงิน เป็นการบริการคนพิการ และผู้ดูแลคนพิการ เพื่อเป็นทุนประกอบอาชีพหรือขยายกิจการรายบุคคลรายละไม่เกิน 40,000 บาท รายกลุ่ม กลุ่มละไม่เกิน 1 ล้านบาท ผ่อนชำระภายในระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี โดยไม่คิดดอกเบี้ย 2) การสนับสนุนโครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เป็นตามระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ว่าด้วยการพิจารณาอนุมัติการจ่ายเงินเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และการจัดทำรายงานสถานะการเงินและการ

บริหารกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2552 และ3) ส่งเสริมการจ้างงานคนพิการ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้คนพิการมีงานทำ มีรายได้เพียงพอสำหรับการดำรงชีพ ลดภาระของสังคม และพัฒนาให้คนพิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ตลอดจนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

อย่างไรก็ตาม การได้รับโอกาสในการส่งเสริมการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพนั้น คนพิการแต่ละรายจะได้รับแตกต่างกันออกไปทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฐานะและความพร้อมของคนพิการแต่ละรายและเมื่อ คนพิการเข้าสู่การทำงานในสถานประกอบการก็อาจจะต้องประสบกับความท้าทายในหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการเดินทาง การยอมรับของเพื่อนร่วมงานและความก้าวหน้าในการทำงานอีกด้วยซึ่งเป็นข้อค้นพบที่เห็นได้จากงานของระภีภัทร์ วงษ์ภักดี (2542) ที่พบว่า การสร้างโอกาสในการมีงานทำของคนพิการ ความพิการของตนเองเป็นอุปสรรคต่อการทำงานในสถานประกอบการไม่ว่าจะเป็นการเดินทาง การยอมรับของเพื่อนร่วมงานและความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน คนตาบอดยังถูกกีดกันหรือรังเกียจทำให้กลายเป็นส่วนเกินของสังคม ขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารหรือเข้าถึงบริการของรัฐ โอกาสในการประกอบอาชีพไม่ว่าจะเป็นอาชีพอิสระ ลูกจ้าง หรือเป็นครูยังจำกัดและเป็นไปด้วยอุปสรรคมากมาย คนตาบอดต้องมีความอดทนและต่อสู้อย่างมากจึงจะสามารถพึ่งพิงตนเองได้ด้วยเจตคติของคนในสังคมยังไม่ยอมรับในความสามารถของคนตาบอด

5) คนพิการมีโอกาสเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมอันเป็นสาธารณะได้มากขึ้นเนื่องจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ได้มีการส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่สำคัญผ่านสื่อหลายประเภทด้วยกัน อาทิ สื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งสื่อสารผ่านทางผู้นำกลุ่ม เครือข่าย และกลุ่มเพื่อน โดยจะกระจายข้อมูลข่าวสารให้กับคนภายในกลุ่มต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของอรสา บุพโกสุม (2550) ที่พบว่า เครือข่ายกลุ่มเพื่อนมีความสำคัญมากในการให้ข้อมูลข่าวสารทั้งกับตัวคนตาบอดและครอบครัวของผู้คนพิการ เครือข่ายโรงเรียนมีส่วนในการให้การสนับสนุนเรื่องของการศึกษา การฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ และเครือข่ายองค์กรมูลนิธิให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการในด้านการฝึกอาชีพและการฟื้นฟูสมรรถภาพ

ข้อค้นพบใหม่ประการหนึ่งที่น่าสนใจก็คือ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ คนตาบอดมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี กล่าวคือ การใช้โทรศัพท์เป็นช่องทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมอันเป็นสาธารณะ โดยผ่านระบบ ดีแทค ทรูมูฟ และวันทูคอล หมายเลขโทรศัพท์ 1414 โดยไม่เสียค่าบริการ ซึ่งต้องซื้อซิมการ์ดที่มีการลงทะเบียนจากสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย หรือตัวแทนของสมาคม ซึ่งเมื่อกดหมายเลข 1414 แล้วก็จะเข้าเมนูโดยคนตาบอดสามารถเลือกฟังข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้ตามความต้องการของแต่ละบุคคล เช่น ข่าวสารประจำวัน หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของคนพิการ เป็นต้น

6) เมื่อพิจารณาถึงปัญหาและความต้องการของคนตาบอดต่อสวัสดิการสังคมก็พบว่า คนตาบอดยังต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางด้วยระยะทางที่ไกลในการเข้ามาขอรับสิทธิการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์ การเข้าไม่ถึงสิทธิต่าง ๆ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากความไม่รู้และไม่เข้าใจถึงสิทธิที่ควรจะได้รับ ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่แตกต่างจากการศึกษาของธรรม จตุนาม (ธรรม จตุนาม, 2548) ที่พบว่า ตัวคนพิการทางการมองเห็นทราบถึงสิทธิและโอกาสด้านสุขภาพของตนเอง

สำหรับปัญหาและความต้องการด้านการศึกษาพบว่า เป็นปัญหาที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เริ่มจากนโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษามีการเปลี่ยนหลักสูตรอยู่บ่อยครั้งและมีการจัดพิมพ์สื่อหลายสำนักพิมพ์ ส่งผลกระทบไปยังกระบวนการพิมพ์สื่อและเอกสารการสอนอักษรเบรลล์ซึ่งมีอยู่หลายชั้นตอนไม่สามารถจัดบริการได้ทันตามความต้องการของนักเรียนตาบอด ทำให้นักเรียนที่ตาบอดมีพัฒนาการเรียนรู้ช้าและไม่อยากเรียนหนังสือ ยิ่งไปกว่านั้นสถานศึกษาที่มีเด็กที่ตาบอดเข้าเรียน ก็ไม่สามารถที่จะทำสื่อการเรียนการสอนได้ทันตามความต้องการของวิชาต่าง ๆ เนื่องจากไม่มีเวลาและต้องดูแลเด็กนักเรียนคนอื่นด้วย ในด้านงบประมาณ สถานศึกษาได้รับงบประมาณอุดหนุนรายหัวจากรัฐบาล ในอัตราเท่ากับนักเรียนปกติแต่การจัดการศึกษาสำหรับคนตาบอดต้องใช้งบประมาณสูงกว่านักเรียนปกติถึงประมาณ 8 เท่า ทำให้มีงบประมาณไม่เพียงพอในการดำเนินงาน นอกจากนี้ โรงเรียนเฉพาะความพิการต้องรับภาระดูแลนักเรียนโครงการเรียนร่วมปีละ 50-60 คน ซึ่งงบประมาณสถานศึกษาต้นสังกัดของนักเรียนเป็นผู้เบิกจ่าย ส่วนปัญหาด้านบุคลากร ครูผู้สอนไม่อธิบายให้นักเรียนที่ตาบอดเกิดความชัดเจนและเข้าใจโดยใช้สรรพนามแทนสิ่งต่าง ๆ ที่ทำการสอน เช่นข้อความที่กล่าวว่า “...อันนั้นของโรงเรียน อันนี้ของเพื่อน อันนี้ของเธอ ซึ่งทำให้ผมไม่ทราบว่า มันคืออันไหน เพราะลักษณะที่สัมผัสมันก็เหมือนกัน...” (นายบ่าว(นามสมมุติ), สัมภาษณ์ 4 ธันวาคม 2557) และไม่ตระหนักถึงการสอนนักเรียนที่ตาบอดที่จะเอื้อให้เด็กนักเรียนมีพัฒนาการหรือมีการเรียนรู้เท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับจตุรัตน์ ผ่องแผ้ว (ม.ป.ป., อ้างถึงใน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2547) ที่พบว่า ปัญหาความต้องการด้านการศึกษา ตามสภาพเขตที่พักอาศัยส่วนใหญ่คนพิการอยู่ในชนบท มีฐานะยากจน การกระจายบริการด้านการศึกษาพิเศษไปสู่ชนบทได้อย่างทั่วถึงเพียงพอกับความ ต้องการ ด้านศึกษาของคนพิการ ผู้ปกครองต้องพาเด็กพิการมารับบริการศึกษาพิเศษในพื้นที่ชุมชนใหญ่ ๆ ที่มีไม่กี่แห่ง คนพิการบางรายที่เรียนร่วมกับเด็กปกติ ต้องเผชิญปัญหาทัศนคติของครูและเพื่อนที่มีต่อเด็กพิการบางคนประสบปัญหาการไม่เข้าใจในบทเรียนของเด็กพิการตาบอด

ผลการวิจัยประการหนึ่งที่น่าสนใจก็คือ แม้ว่าภาครัฐและเอกชนจะมีการส่งเสริมการประกอบอาชีพให้แก่คนพิการ ตลอดจนให้มีโอกาสในการศึกษาเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง แต่ในโลกแห่งความเป็นจริงนั้นคนพิการที่ตาบอดยังคงประสบปัญหาขาดโอกาสในการประกอบอาชีพ ไม่สามารถเลือกอาชีพได้ตามที่มีความถนัด ตลาดแรงงานก็ไม่มีการยอมรับ จึงจำเป็นต้องประกอบอาชีพที่ตนเองทำได้และการให้

โอกาสของสังคมนั้นๆ ซึ่งมีรายได้ที่ไม่แน่นอนและนอกจากนั้นจะต้องแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งให้กับผู้ที่พาไปจำหน่าย และผู้ที่ติดต่องานต่างๆ แทนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จีรพร แผ้วกิ่งและโสภา อ่อนโอภาส (2546) พบว่า คนตาบอด มีปัญหาอุปสรรคด้านการประกอบอาชีพ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาชีพที่ขาดความมั่นคง มีรายได้ไม่แน่นอนและต้องแบ่งรายได้ในแต่ละวันออกเป็นหลายส่วนเพื่อเป็นค่าจ้างสำหรับผู้นำพาไปประกอบอาชีพและส่วนใหญ่มีความเห็นว่าชีวิตของคนตาบอด มีทางเลือกน้อยในการดำรงชีวิต ต้องดิ้นรนทำมาหากินไปวัน ๆ และไม่มีการวางแผนชีวิต นอกจากนี้ ยังมีความเห็นว่า การที่ตาบอดเป็นสาเหตุของความยากลำบากในชีวิตของเขา จึงทำให้ขาดโอกาสในการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ และจากการศึกษายังพบว่า คนตาบอดที่ได้รับการส่งเสริมอาชีพแล้ว ยังขาดกระบวนการส่งเสริมการประกอบอาชีพแบบครบวงจร เช่น เมื่อการส่งเสริมการประกอบอาชีพเลี้ยงกบ ผลิตกรรม ยังไม่ได้รับการส่งเสริมด้านการขายหรือการตลาดที่เกี่ยวข้องกับสินค้านั้น ๆ

7) เป็นที่น่าสังเกตอย่างยิ่งว่าสวัสดิการสังคมประเภทต่าง ๆ ที่คนพิการโดยเฉพาะคนตาบอดได้รับนั้นเป็นเพียงสวัสดิการสังคมเบื้องต้นที่เป็นเพียงพอต่อการดำรงชีวิตเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงนั้นคนพิการแต่ละรายก็มีความแตกต่างกันออกไปทั้งในด้านปัญหาและความต้องการ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและคนพิการอาจจะต้องร่วมมือกันในการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องต่อความต้องการและความจำเป็นที่แตกต่างกันออกไปของคนพิการแต่ละบุคคลเพื่อให้ได้รับการตอบสนองที่ถูกต้องและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม

8) แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับคนพิการ พบว่า การจัดสวัสดิการสำหรับคนตาบอด ควรดำเนินการตามที่ระบุไว้ใน พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 และพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ.2552 ควรมีระเบียบหรือข้อกำหนดเพื่อให้เกิดความชัดเจนเป็นแนวทางการดำเนินงานซึ่งควรกำหนดกรอบกว้าง ๆ เพื่อสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของแต่ละบุคคลและเพื่อไม่ให้เกิดการเลือกปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของระภีภัทร์ วงษ์ภักดี (2542) ได้เสนอแนะแนวทางให้ภาครัฐบังคับใช้กฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ที่มีให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างจริงจัง รวมทั้งการเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำงานในเชิงรุกโดยการประสานความร่วมมือระหว่างกัน

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1.สรุปผลการวิจัย

การจัดสวัสดิการสังคมให้กับคนตาบอดนั้น เช่นเดียวกับคนพิการโดยทั่วไป มี 3 ขั้นตอน คือ การขึ้นทะเบียนคนพิการ การขอรับสิทธิของคนพิการและการใช้สิทธิของคนพิการ สำหรับประเภทการจัดสวัสดิการสังคมให้กับคนตาบอดนั้น ประกอบด้วย 8 ประเภทตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ปัญหาและความต้องการจะแตกต่างกันออกไปตามประเภท

ของการใช้สิทธิตามสวัสดิการสังคมนั้น ๆ แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมให้กับคนตาบอด ได้แก่ 1) มาตรการกฎหมาย 2) กลไกในการดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการสำหรับคนพิการ 3) การส่งเสริมและการสนับสนุนด้านงบประมาณและบุคลากร และ 4) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการจัดสวัสดิการสังคม

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1.1 สภาพการจัดสวัสดิการสังคม เป็นไปตามหน่วยงานต่าง ๆ ที่จัดบริการในแต่ละประเภทการจัดสวัสดิการสังคม คนพิการส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาในการเดินทาง และความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการบริการ รัฐบาลควรมีนโยบายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดสวัสดิการให้กับคนพิการ ได้แก่ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สาธารณสุขจังหวัด เป็นต้น ควรมีการประชาสัมพันธ์ถึงขั้นตอนการเข้ารับบริการ ตลอดจนสิทธิ ต่าง ๆ ที่คนพิการพึงจะได้รับ และควรลดขั้นตอนที่บางอย่างเพื่อไม่ให้เกิดความยากลำบากในการเดินทางคนพิการมาขอรับบริการดังกล่าว ยิ่งไปกว่านั้น ควรมี “นโยบายเชิงรุก” ในการเข้าไปให้บริการแก่ชุมชนหรือพื้นที่ที่มีคนพิการอยู่พอสมควรเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่คนพิการ

2.1.2 การจัดบริการสวัสดิการสังคมสำหรับคนพิการ จากการศึกษาพบว่า ความตระหนักรู้ของ ผู้ให้บริการเกี่ยวกับคนพิการและการให้บริการนั้น ยังมีปัญหาอยู่เช่นกันเนื่องจากบุคลากรในส่วนนี้ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนในบางครั้งเลือกปฏิบัติซึ่งล้วนแล้วแต่ส่งผลต่อการเข้ารับสวัสดิการของคนพิการตามสิทธิที่พึงได้รับ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น ควรมีนโยบายเพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจและการตระหนักรู้ของผู้ให้บริการเพื่อที่จะได้สามารถดูแลและจัดสวัสดิการให้แก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสเหล่านี้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความเท่าเทียมกันในสังคม ไม่เกิดการเลือกปฏิบัติ

2.1.3 จากผลการวิจัยพบว่า คนพิการต่างได้รับโอกาสในการฟื้นฟูและพัฒนาอาชีพ หากแต่ยังต้องประสบกับปัญหาในการมีงานทำ การมีรายได้ที่ไม่แน่นอนหรือต่ำ รวมทั้งในบางครั้งไม่ได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานและองค์กร ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สาธารณสุข ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพ และสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน เป็นต้น ควรมีนโยบายในการส่งเสริมการมีงานทำ ตลอดจนการสร้างมาตรฐานในการทำงานและผลประโยชน์ตอบแทนแก่คนพิการเพื่อที่จะได้ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง นอกจากนี้ ยังควรมีนโยบายในการเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานร่วมกับคนพิการเพื่อให้เกิดการยอมรับในการทำงานร่วมกันซึ่งอาจจะเป็นนโยบายที่จะต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องในระยะยาวต่อไป

2.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.2.1 ควรมีการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เพื่อค้นหาปัญหาความต้องการตลอดจนแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมแก่คนพิการแต่ละประเภทในพื้นที่ที่แตกต่างกันออกไป

2.2.2 ควรมีการทำวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาถึงการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับ คนพิการและครอบครัวคนพิการ ตลอดจนถึงผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดสวัสดิการสังคม เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึก

2.2.3 ควรมีการทำวิจัยเพื่อติดตามผล ประเมินผลการเข้ารับบริการสวัสดิการสังคมของคนพิการ เพื่อนำผลวิจัยที่ได้มาเป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่กลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2547). รายงานสถานการณ์ทางสังคม ความก้าวหน้าการพัฒนา “คนพิการ” 2547. 1 (4): 8-9.
- กานดา ศีลาเจริญ. (2545). ความพึงพอใจในการรับสวัสดิการเบี้ยความพิการ ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตกรุงเทพมหานคร.วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมสงเคราะห์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จิรัชยา เจียวกิก. (2557). เอกสารประกอบการสอนสังคมสงเคราะห์. สงขลา: คณะศิลปศาสตร์และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- จิรพร แผ้วกิ่งและโสภา อ่อนโอภาส. (2546). รายงานวิจัยกรณีศึกษากลุ่มนอกร่างงานวิถีชีวิตคนตาบอดในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ชาย โพธิ์สิตา. (2549). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์พรินติ้ง.
- ทวี เชื้อสุวรรณทวี. (2551). มองความพิการผ่านแนวคิดและทฤษฎี. กรุงเทพมหานคร: ธนาเพรส
- ธรรม จตุณาม. (2548). สถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิและโอกาสด้านสุขภาพของคนพิการทางการมองเห็นในสังคมไทยกับการเสริมสร้างสุขภาพ กรณีศึกษา คนพิการทางการมองเห็นในจังหวัดนครปฐม. สถาบันสร้างเสริมสุขภาพคนพิการ. สืบค้นเมื่อ 24 กันยายน 2557. จากเว็บไซต์ <http://www.healthyability.com>
- ธีระศักดิ์ พงษ์ไกรรุ่งเรือง. (2552). แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พิมพ์า ขจรธรรม. (2547). การสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านการประกอบอาชีพของคนพิการ. กรุงเทพมหานคร:สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

- ระภีภัทร์ วงษ์ภักดี. (2542). *สิทธิและโอกาสในการประกอบอาชีพของคนพิการ: ศักยภาพคนพิการทางการมองเห็น*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาวิทาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2557). *อักษรเบรลล์*. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2558. จากเว็บไซต์ <http://th.wikipedia.org>
- วิภาวี กฤษณะภุติ. (2554). *สวัสดิการสังคม*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังน่านาวิทยา.
- ศิริพร จิรวัฒน์กุล. (2553). *การวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : วิทยพัฒน์.
- สมศักดิ์ รัศมีทัต. (2536). *ต่อกระจก. จักษุสาธารณสุข*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวย จำกัด.
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2556). *สถิติข้อมูลคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557) *การสำรวจความพิการ พ.ศ. 2556*. กรุงเทพมหานคร: ธนาพรส.
- สุขุม ใหม่จันทร์ดี และคณะ. (2548). *รายงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ฉบับสมบูรณ์ โครงการรูปแบบการจัดการกลุ่มคนพิการเพื่อการพัฒนาอาชีพและสวัสดิการโดยความร่วมมือของชุมชนอำเภอ ตรอนจังหวัดอุตรดิตถ์*. กรุงเทพมหานคร: กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ.
- ห่อผู้ป่วยตา. (2556). *Service Profile ห่อผู้ป่วยตา*. ฝ่ายบริการพยาบาล โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สงขลา: โรงพยาบาลสงขลานครินทร์.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา. (2557). *โครงการศึกษาออกแบบระบบขนส่งมวลชนโดยระบบราง*. สืบค้นเมื่อ 24 กันยายน 2557. จากเว็บไซต์ <http://arts.kmutt.ac.th/eoffice/transport/home.swf>.
- อรสา บุพโกสม. (2550). *ประเภทเครือข่ายทางสังคมและการสนับสนุนทางสังคมในการพัฒนาศักยภาพของคนตาบอด: กรณีศึกษา ณ มูลนิธิคอลฟิลด์เพื่อคนตาบอด*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาวิทาลัยมหาวิทาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ สาขาศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุคลากรกรม**
- นายป่าว(นามสมมุติ). ผู้ให้สัมภาษณ์. จิรัชยา เจียวัก ผู้สัมภาษณ์. โรงเรียนธรรมสถานสากล อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2557.